

**POSTANOWIENIE Z DNIA 23 MARCA 2004 R.
WZ 24/04**

1. Wzruszenie prawomocnego postanowienia prokuratora o warunkowym umorzeniu postępowania karnego na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego z 1969 r. następuje w trybie określonym przepisami rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego z 1997 r., a organem właściwym do rozpoznania wniosku o wznowienie tak zakończonego postępowania jest sąd.

2. W wypadku, w którym postępowanie karne przeciwko żołnierzowi posiadającemu stopień majora bądź wyższy, warunkowo umorzył prokurator wojskowy na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego z 1969 r., sądem właściwym do orzekania w przedmiocie wznowienia postępowania jest wojskowy sąd okręgowy, jeżeli tylko postępowanie to nie zakończyło się jego orzeczeniem lub orzeczeniem Sądu Najwyższego (art. 673 k.p.k. w zw. z art. 8 *in fine* przep. wpraw. k.p.k.).

Przewodniczący: Sędzia SN Z. Stefaniak.

Sędziowie SN: A. Kapłon, A. Tomczyk (sprawozdawca).

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej: ppłk J. Żak.

Sąd Najwyższy w sprawie mjr. rez. Andrzeja S., wobec którego prokurator wojskowy warunkowo umorzył postępowanie karne o czyny określone w art. 251 i 247 § 1 k.k. z 1969 r., po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na posiedzeniu w dniu 23 marca 2004 r., zażalenia pełnomocnika wnioskodawcy i prokuratora na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 16 lutego 2004 r., stwierdzające niewłaściwość tego sądu do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania

uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do merytorycznego rozpoznania.

Uzasadnienie:

Postanowieniem z dnia 21 kwietnia 1997 r. Prokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w O. warunkowo umorzył „dochodzenie przeciwko mjr. Andrzejowi S.” o czyny określone w art. 251 i 247 § 1 k.k. z 1969 r.

Wyznaczył też roczny okres próby i zobowiązał mjr. Andrzeja S. do jednorazowego świadczenia pieniężnego na cel społeczny.

W dniu 9 października 2003 r. mjr rez. Andrzej S. sporządził osobiście i złożył w Wojskowej Prokuraturze Okręgowej w W. wniosek o wznowienie „umorzonego postępowania przygotowawczego”, przywołując jako podstawę wznowienia postępowania art. 327 § 2 k.p.k.

Wniosek ten prokurator Wojskowej Prokuratury Okręgowej w W. przesłał do Wojskowego Sądu Okręgowego w W., na zasadzie art. 118 § 3 k.p.k., wskazując w piśmie z dnia 24 października 2003 r., iż jest to wniosek „o wznowienie postępowania karnego prawomocnie warunkowo umorzonego ...”, „... sporządzony

bez zachowania rygorów płynących z art. 545 § 2 k.p.k.”.

Zarządzeniem z dnia 27 października 2003 r. Prezes Wojskowego Sądu Okręgowego w W. wniosek mjr. rez. Andrzeja S., w opisanym kształcie, skierował na posiedzenie.

Przed terminem posiedzenia Andrzej S. złożył wniosek o ustanowienie adwokata z urzędu, i zarządzeniem z dnia 18 listopada 2003 r. wyznaczono mu na podstawie art. 78 § 1 k.p.k. obrońcę z urzędu.

W dniu 20 listopada 2003 r. Wojskowy Sąd Okręgowy w W. zwrócił się o nadesłanie akt spraw wymienionych we wniosku, zaś obrońca z urzędu oświadczył, iż po zapoznaniu się z aktami tych spraw podejmie decyzje w przedmiocie składania wniosku o wznowienie postępowania (protokół posiedzenia).

W dniu 14 stycznia 2004 r. do Wojskowego Sądu Okręgowego w W. wpłynął wniosek o wznowienie postępowania w sprawie mjr. Andrzeja S., sporządzony i podpisany przez wyznaczonego obrońcę z urzędu.

Natomiast na posiedzeniu w dniu 16 lutego 2004 r., po złożeniu sprawozdania przez sędziego sprawozdawcę i wysłuchaniu stron, zgodnie wnoszących o wznowienie postępowania, Wojskowy Sąd Okręgowy w W. wydał postanowienie, mocą którego uznał się niewłaściwym do rozpoznania wniosku mjr. rez. Andrzeja S., a wniosek przekazał według właściwości do rozpoznania Wojskowemu Prokuratorowi Okręgowemu w W.

Postanowienie to zaskarżyli:

– pełnomocnik wnioskodawcy, który zarzucił zaskarżonemu postanowieniu „obrazę przepisów postępowania polegającą na nierozważeniu w toku podejmowania decyzji różnic między warunkowym umorzeniem dochodzenia przez prokuratora (...) a umorzeniem dochodzenia” i wniósł „o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie wniosku o wznowienie postępowania w sprawie mjr. rez. Andrzeja S. Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W., celem rozpoznania”;

– prokurator Wojskowej Prokuratury Okrękowej w W., który zarzucił „obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 35 § 1 k.p.k. i art. 327 § 2 k.p.k., poprzez uznanie, iż organem właściwym do rozpoznania wniosku o wznowienie prawomocnie warunkowo umorzonego postępowania przygotowawczego jest w aktualnym stanie prawnym Wojskowy Prokurator Okręgowy w W.” i wniósł o „uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie wniosku mjr. rez. Andrzeja S. do ponownego rozpoznania Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 8 *in fine* ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 556 ze zm.) „... po zapadnięciu prawomocnego orzeczenia postępowanie toczy się według przepisów Kodeksu postępowania karnego”. Postępowanie objęte wnioskiem zostało prawomocnie zakończone, a więc nie budzi najmniejszej wątpliwości, w świetle przytoczonego unormowania, że zastosowanie mają przepisy aktualnie obowiązującego Kodeksu postępowania karnego. Kodeks ten przewiduje możliwość wznowienia m.in.: po pierwsze prawomocnie umorzonego postępowania przygotowawczego (art. 327 § 2) i po wtóre prawomocnie umorzonego lub warunkowo umorzonego przez sąd postępowania karnego (art. 540 § 1 pkt 2 lit. c).

Żaden z tych przepisów nie stanowi wprost podstawy wzruszenia objętego wnioskiem postępowania, gdyż postępowanie karne umorzono warunkowo (a nie bezwarunkowo, jak przewiduje to przepis art. 327 § 2 k.p.k.), a postępowanie to

zostało zakończone postanowieniem prokuratora, i w żadnym etapie nie było postępowaniem sądowym (czego wymaga art. 540 § 1 k.p.k.). Niezbędne jest więc poszukiwanie rozwiązania dającego możliwość wzruszenia takiego orzeczenia, ponieważ nie do zaakceptowania byłoby stanowisko o niedopuszczalności wniosku o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem prokuratora warunkowo umarzającym postępowanie karne z tego choćby powodu, że prawomocnie warunkowo umorzone postępowanie karne może być wzruszone według aktualnie obowiązujących przepisów (art. 540 § 1 pkt 2 lit. c k.p.k.), i mogło być wzruszone według przepisów dotychczasowych (art. 294 k.p.k. z 1969 r.). Nie można więc tolerować sytuacji, w której tylko z powodu zmiany stanu prawnego wystąpiłby brak proceduralnych możliwości wzruszenia takiego postanowienia.

W zaistniałej sytuacji faktycznej i prawnej nasuwa się pytanie czy można stosować analogię *iuris* dla wypełnienia powstałej luki. Zdaniem Sądu Najwyższego zastosowanie analogii *iuris* jest konieczne z przyczyn wskazanych wyżej, a zarazem dopuszczalne, bowiem będzie ona stosowana wyłącznie na korzyść osób, wobec których prokurator warunkowo umorzył postępowanie karne.

Wybierając właściwy tryb postępowania, należy opowiedzieć się za trybem określonym w rozdziale 56 Kodeksu postępowania karnego. Wszak właśnie zamieszczone w nim przepisy przewidują możliwość wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem warunkowo umarzającym postępowanie karne. Odmienne stanowisko, zaprezentowane w zaskarżonym postanowieniu Wojkowego Sądu Okręgowego w W., nie może być uwzględnione, ponieważ:

– po pierwsze postanowienie prokuratora o warunkowym umorzeniu postępowania karnego nie może być zrównane z postanowieniem o umorzeniu postępowania przygotowawczego, gdyż to pierwsze w istocie rozstrzyga w przedmiocie odpowiedzialności karnej sprawcy czynu zabronionego. Umorzenie zaś bezwarunkowe, najogólniej mówiąc, ma miejsce wtedy, gdy nie zaistniały warunki do sporządzenia aktu oskarżenia bądź wniosku o warunkowe umorzenie postępowania karnego;

– po drugie wznowienie tak umorzonego postępowania w trybie art. 327 § 2 k.p.k. prowadzi musi do działań niekorzystnych dla podejrzanego, gdyż zaistnienie warunków w tym przepisie wskazanych ma spowodować – w zamierzeniu ustawodawcy – podjęcie działań zmierzających do realizacji zasadniczego celu postępowania karnego, jakim jest pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej. O tym kierunku wznowienia jednoznacznie świadczy treść zdania drugiego przepisu art. 327 § 2 k.p.k. To zaś wyklucza możliwość stosowania analogii;

– po trzecie uznanie właściwości prokuratora do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania karnego zakończonego prawomocnym postanowieniem o warunkowym umorzeniu postępowania karnego doprowadziłoby do złamania konstytucyjnej zasady, wyrażonej w art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a stanowiącej, iż wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe. Zasada ta, uszczegółowiona w przepisach ustaw ustrojowych [por. przykładowo art. 1 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), art. 1 § 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. Nr 117, poz. 753 ze zm.)], urzeczywistniona została w przepisach Kodeksu postępowania karnego, przekazujących sądowi uprawnienie rozstrzygania o odpowiedzialności karnej konkretnej osoby. Przekazanie – w jakiegokolwiek części – prokuratorowi kompetencji do rozstrzygania

w przedmiocie odpowiedzialności karnej danej osoby (a tym przecież jest rozpoznawanie wniosku o wznowienie postępowania) byłoby w istocie umożliwieniem mu sprawowania wymiaru sprawiedliwości i niedopuszczalnym odstępstwem od zasady sądowego orzekania w tym przedmiocie.

Reasumując, wzruszenie prawomocnego postanowienia prokuratora warunkowo umarzającego postępowanie karne na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego z 1969 r. może nastąpić w trybie przepisów Rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego z 1997 r., a organem właściwym do rozpoznania wniosku o wznowienie tak zakończonych postępowania jest sąd.

Rozważenia wymaga kwestia właściwości sądu do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych. Ustawą bowiem z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. Nr 89, poz. 443) w Kodeksie postępowania karnego dodano art. 572a (art. 1 pkt 64 cyt. wyżej ustawy) stanowiący m.in., że wojskowy sąd okręgowy orzeka w pierwszej instancji w sprawach o przestępstwa popełnione przez żołnierzy posiadających stopień majora i wyższy. Przepis ten obowiązywał w dacie wydawania w rozpoznawanej sprawie postanowienia o warunkowym umorzeniu postępowania karnego w stosunku do mjr. Andrzeja S. (podobny przepis – art. 654 § 1 pkt 1 k.p.k. – obowiązuje obecnie). Tym samym, sądem właściwym do rozpoznania sprawy oraz sądem właściwym do rozpoznania zażalenia na warunki umorzenia byłby wówczas Wojskowy Sąd Okręgowy w W. To zaś sugerować by mogło, że sądem właściwym do rozpoznania wniosku o wznowienie warunkowo umorzonego postępowania karnego byłby Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa. Zgodnie jednak z literalnym brzmieniem art. 673 k.p.k. zasadą jest, że w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych w kwestii wznowienia postępowania orzeka w składzie trzech sędziów wojskowy sąd okręgowy. Od tak określonej zasady ustawa przewiduje wyjątek i przekazuje orzekanie w kwestii wznowienia postępowania Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego w sprawach zakończonych orzeczeniem wojskowego sądu okręgowego lub Sądu Najwyższego. Wyjątek nie podlega zaś wykładni rozszerzającej. Oznacza to, że wojskowy sąd okręgowy uprawniony jest do wznowienia postępowania w każdym wypadku, który nie mieści się w zakresie przewidzianego wyjątku.

Analiza dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy wskazuje, że w sprawie objętej wnioskiem o wznowienie Wojskowy Sąd Okręgowy w W. nie orzekał w ogóle, zgodnie więc z zasadą wyrażoną w art. 673 k.p.k. jest on właściwy do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania.

Reasumując, w wypadku, w którym postępowanie karne przeciwko żołnierzowi posiadającemu stopień majora bądź wyższy, warunkowo umorzył prokurator wojskowy na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego z 1969 r., sądem właściwym do orzekania w przedmiocie wznowienia postępowania jest wojskowy sąd okręgowy, jeżeli tylko postępowanie to nie zakończyło się jego orzeczeniem lub orzeczeniem Sądu Najwyższego (art. 673 k.p.k. w zw. z art. 8 *in fine* przep. wpraw. k.p.k.).